

ક્રિમોથેરાપી

આ તથ્યપત્ર ક્રિમોથેરાપી અંગેનો છે. કેન્સરવાળા ઘણા લોકો તેમની સારવારના ભાગ રૂપે ક્રિમોથેરાપી મેળવશે.

અમારી પાસે તમારી ભાષામાં પણ રેડિયોથેરાપી અને સર્જરી અંગે તથ્યપત્રો છે.

અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ તથ્યપત્ર તમારા સવાલોના જવાબ આપે છે. જો તમારી પાસે કોઈ વધુ સવાલો હોય તો તમે જે હોસ્પિટલમાં સારવાર લઈ રહ્યાં છો ત્યાં તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સને પૂછી શકો છો.

અમે અન્ય માહિતી Macmillan - મેકમિલન પાસેથી મેળવેલી છે. તે પૈકીની કેટલીક માત્ર અંગ્રેજીમાં છે. જો તમે આ માહિતી બાબતે અમારા કેન્સર સપોર્ટ સ્પેશિયાલિસ્ટ્સ સાથે વાત કરવા ઈચ્છતા હો તો, અમારી પાસે અંગ્રેજી ન બોલતા લોકો માટે દુભાષિયા છે. તમે કેવું અનુભવી રહ્યાં છો અને તમને હોઈ શકે તેવી કોઈ પણ ચિંતા અંગે કોઈ સાથે વાત પણ કરી શકો છો.

તમે Macmillan Support Line - મેકમિલન સપોર્ટ લાઈન **0808 808 00 00** પર, સોમવારથી શુક્રવાર, સવારે 9.00 કલાકથી રાત્રે 8.00 કલાક દરમિયાન મફતમાં ફોન કરી શકો છો. જો તમને સાંભળવામાં તકલીફ હોય તો

ટેક્સ્ટફોન 0808 808 0121, અથવા ટેક્સ્ટ રિલેનો ઉપયોગ કરી શકો છો. અથવા તમે macmillan.org.ukની મુલાકાત લઈ શકો છો.

સમાવિષ્ટ માહિતીના મુદ્દાઓ

- કેન્સર શું છે?
- ક્રિમોથેરાપી શું છે?
- ક્રિમોથેરાપીનો ઉપયોગ ક્યારે થાય છે?
- ક્રિમોથેરાપી આપવી
- તમારી સારવાર સમજવી
- સારવાર પહેલાના પરિશ્લષ્ટો
- સારવાર ક્યાં આપવામાં આવે છે?
- સારવારમાં કેટલો સમય લાગે છે?
- આડઅસરો
- વધારાની માહિતી
- સંબંધિત મેકમિલન માહિતી

કેન્સર શું છે?

શરીરના અંગો અથવા પેશીઓ કોષ નામના સૂક્ષ્મ નિર્માણ ઘટકોના બનેલા હોય છે. કેન્સર આ કોષોનો રોગ છે.

શરીરના પ્રત્યેક ભાગમાં કોષો કદાચ અલગ દેખાય અને અલગ રીતે કામ કરે પરંતુ મોટા ભાગના કોષો તેમની જાતે સમાન રીતે ક્ષતિ સુધારણા અને પ્રજનન કરતા હોય છે. સામાન્ય રીતે કોષો ક્રમિક અને નિયંત્રિત રીતે વિભાજિત થાય છે. પરંતુ જો કોઈ કારણસર તે અનિયંત્રિત બને, તો કોષો વિભાજન પ્રક્રિયા ચાલુ રાખે છે અને એક ગઠ્ઠો બનાવે છે જેને ગાંઠ કહેવાય છે.

સૌમ્ય ગાંઠમાં, કોષો શરીરના અન્ય ભાગોમાં ફેલાતા નથી અને તેને કેન્સર કહેવાતું નથી. છતાંપણ, કોષો મૂળ સ્થાન પર વૃદ્ધિ પામવાનું ચાલુ રાખી શકે છે અને શરીરના અન્ય ભાગોને દબાવીને સમસ્યા પેદા કરી શકે છે.

જીવલેણ ગાંઠમાં, કોષો શરીરના અન્ય ભાગોમાં ફેલાઈ શકવા માટે સમર્થ છે. શરીરના એક ભાગમાં કેન્સર વૃદ્ધિ પામવાનું શરૂ થશે. તેને પ્રાથમિક કેન્સર કહેવાય છે. જો કેન્સરની સારવાર ન કરવામાં આવે તો તે ફેલાઈ શકે છે. જો શરીરના અન્ય ભાગમાં ફેલાય અને વૃદ્ધિ પામે તો તેને માધ્યમિક અથવા મેટાસ્ટેટિક કેન્સર કહેવાય છે.

કિમોથેરાપી શું છે?

કિમોથેરાપી કેન્સરના કોષોનો નાશ કરવા માટે કેન્સર-વિરોધી દવાઓનો ઉપયોગ કરે છે. દવાઓનું લોહીમાં વહન કરવામાં આવે છે જેથી તેઓ શરીરના મોટા ભાગના હિસ્સાઓમાં કેન્સરના કોષો સુધી પહોંચી શકે. સારવાર વિભાજન પામતા કોષોને નુકસાન કરવા મારફત કામ કરે છે કે જેથી તેઓ મૃત્યુ પામે. તંદુરસ્ત કોષોને પણ નુકસાન થશે પરંતુ તે સામાન્ય રીતે તેમની જાતે ક્ષતિ સુધારણા કરી લેશે.

તમને સારવાર દરમિયાન એક અથવા વધુ દવાઓ આપી શકાય છે. સારવાર કેવી રીતે કામ કરી શકે છે અને તે તમને ક્યારે મદદ કરી શકે છે તે અંગે તમારા ડોક્ટર તમારી સાથે વાત કરશે. તેઓ જ્યારે તમને દવાઓ આપવામાં આવે છે ત્યારે તમને કેવી લાગણી થવાની સંભાવના છે તે વિશે પણ કહેશે.

કિમોથેરાપીનો ઉપયોગ ક્યારે થાય છે?

કિમોથેરાપી કેન્સરની એક પ્રકારની સારવાર છે. કેન્સરના ઈલાજ અથવા નિયંત્રણ માટે તેને આપી શકાય છે. કેન્સરને પાછું આવતું અટકાવવાનો પ્રયાસ કરવા પણ તે આપી શકાય છે. સારવારના અન્ય પ્રકારોમાં સર્જરી, રેડિયોથેરાપી અને હોર્મોનલ સારવારનો સમાવેશ થાય છે.

કેટલાક લોકોને તેમની સર્જરી થાય તે પહેલા કિમોથેરાપી આપવામાં આવી શકે છે. તે કેન્સરને વધુ નાનું બનાવે છે જેથી તેમને ઓછી સર્જરીની જરૂર પડે છે અથવા સર્જરી સહેલી રહે છે.

કેટલાક લોકોને સર્જરી અથવા રેડિયોથેરાપી બાદ કિમોથેરાપી આપવામાં આવી શકે છે. તે ભવિષ્યમાં કેન્સર પાછું ફરવાનું જોખમ ઘટાડવામાં મદદ કરે છે. કેટલીક વખત તે રેડિયોથેરાપીની સાથે આપવામાં આવે છે.

કેટલાક લોકોમાં, કેન્સર શરીરના અન્ય ભાગોમાં ફેલાયેલું હોઈ શકે છે (માધ્યમિક અથવા મેટાસ્ટેટિક કેન્સર). કિમોથેરાપી કેન્સરને વધુ નાનું બનાવવામાં અને તેને વધુ સારી રીતે નિયંત્રિત કરવામાં મદદ કરી શકે છે. તે કેન્સરના કેટલાક લક્ષણોમાં સુધારો પણ કરી શકે છે અને કેટલાક લોકોને લાંબું જીવવામાં મદદ કરી શકે છે.

કિમોથેરાપી આપવી

તમને સામાન્ય રીતે સત્રોમાં કિમોથેરાપી સારવાર આપવામાં આવશે. પ્રત્યેક સત્ર બાદ આરામ કરવા માટેનો સમયગાળો હોય છે. સારવારના સત્ર અને આરામ કરવાના સમયગાળાને સારવારનું ચક્ર કહેવામાં આવે છે. અનેક ચક્રો ભેગા મળીને સારવારનો કોર્સ બનાવે છે. તમારા કેન્સરના ડોક્ટર તમારી સાથે ચર્ચા કરશે કે તમને કેટલા ચક્રની જરૂર પડી શકે છે.

કિમોથેરાપી દવાઓ સામાન્ય રીતે એક શિરામાં અથવા મોંઢા દ્વારા આપવામાં આવે છે. કેટલીક વખત તે ત્વચા નીચે, સ્નાયુમાં, મેરુદંડની ફરતે આવેલા પ્રવાહીમાં અથવા મૂત્રાશય જેવી શરીરની ગુહામાં ઈન્જેક્શન દ્વારા આપવામાં આવે છે. કેટલાક ત્વચા કેન્સરોમાં કિમોથેરાપી ક્રીમનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.

ઈન્ટ્રાવિનસ કિમોથેરાપી

ઘણી દવાઓ શિરામાં ઈન્જેક્શન દ્વારા આપવામાં આવે છે:

- **Cannula** - કેન્યુલા: તમારા બાહુની શિરામાં અથવા તમારા હાથના પાછળના ભાગમાં એક નાની નળી દાખલ કરવામાં આવે છે.
- મધ્યસ્થ રેખા: છાતીની ત્વચામાં થઈને હૃદય નજીક એક શિરામાં એક પાતળી નળી મૂકવામાં આવે છે.
- **PICC** અથવા પેરિફેરલી ઈન્સર્ટેડ સેન્ટ્રલ કેથિટર: બાહુના સાંધા અથવા ઉપરના ભાગમાં શિરામાં એક પાતળી નળી દાખલ કરવામાં આવે છે અને નળીનો છેડો હૃદય નજીકની શિરા સુધી પહોંચે તે રીતે સીવવામાં આવે છે.
- પ્રત્યારોપણ કરી શકાય તેવા પોર્ટને જેને પોર્ટકેથ પણ કહેવાય છે: પાતળી, નરમ, પ્લાસ્ટિકની નળી જે તમારા હૃદય નજીક શિરામાં મૂકવામાં આવે છે. તે તમારી છાતી પર ત્વચા હેઠળ ગાંઠ જેવી દેખાય છે.

લાંબા સમયગાળે માપમાં અને નાની માત્રામાં દવા આપવા માટે કેટલીક વખત ઈન્ફ્યુઝન પમ્પનો ઉપયોગ થાય છે. તે કેટલાક દિવસો અથવા એક સપ્તાહ સુધી ચાલી શકે છે. પમ્પ લાંબો સમય સુધી રહી શકે છે પરંતુ તેને દર સપ્તાહે બદલવામાં આવશે. તમે તેની સાથે ઘરે જોઈ શકો છો અને તમારી રોજંદી જાલું રાખી શકો છો.

ઓરલ (મુખ વાટે આપવાની) ગોળી અથવા કેપ્સ્યુલો

કેટલાક લોકોને ગોળી અથવા કેપ્સ્યુલો આપી શકાય છે. તમામ સારવાર આ રીતે આપી શકાતી નથી. જેમને ગોળીઓ અથવા કેપ્સ્યુલ્સ આપવામાં આવી છે તેવા મોટા ભાગના લોકો તેને ઘરે લઈ શકે છે. તે યાદ રાખવું જરૂરી છે કે તે કિમોથેરાપી દવાઓ છે અને તેની હજુ પણ આડઅસરો હોઈ શકે છે.

તમારી સારવાર સમજવી

તમને કોઈ સારવાર અપાય તે પહેલા તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સ તમને સમજાવશે કે તમને તેની જરૂર કેમ છે અને તે કેટલી વખત આપવામાં આવશે. તેઓ તમને સારવાર મેળવ્યા બાદ કેવું લાગી શકે છે અને કોઈ પણ આડઅસરો અંગે કહેશે.

તમારી અને અંગ્રેજી ભાષા બોલી શકે તેવી કોઈ વ્યક્તિને તમારી સાથે લઈ જવી એક સારો વિચાર છે. જો તમને દુભાષિયાની જરૂર હોય તો તે ઉપલબ્ધ છે, પરંતુ હોસ્પિટલમાં દુભાષિયો હોય તેવું તમે ઈચ્છતા હો તો હોસ્પિટલને આગોતરી જાણ કરવાનો પ્રયાસ કરો. તમે કિમોથેરાપી સારવાર સાથે સંમત છો અને તેની સંભવિત આડઅસરો સમજો છો તે દર્શાવવા માટે એક ફોર્મ ઉપર હસ્તાક્ષર કરવાનું કહેવામાં આવશે. તેને સંમતિ આપવી કહેવાય છે.

યાદ રાખો, તમને સારવાર કેમ અપાઈ રહી છે અને તમને કેવું લાગી શકે છે તે તમે નહીં સમજો ત્યાં સુધી કોઈ સારવાર આપવી ના જોઈએ.

સારવાર પહેલા પરિક્ષણો

તમારી સારવાર શરૂ કરતા પહેલા તમારે કેટલાક પરિક્ષણોની જરૂર પડી શકે છે. તે ડોક્ટરને તમે સારવાર મેળવવા માટે પુરતા સ્વસ્થ છો તે સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરે છે. તેમાં સામાન્ય રીતે લોહી પરિક્ષણ અને પેશાબ અને હૃદયના પરિક્ષણોનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે. કેટલીક વખત સારવાર શરૂ થાય તે પહેલા એક્સ-રે અથવા સ્કેન્સની પણ તમને જરૂર પડી શકે છે.

સારવારના પ્રત્યેક ચક્ર પહેલા લોહી પરિક્ષણ કરવું અને ડોક્ટર અથવા નર્સને મળવું સામાન્ય છે. તે તમારી સારવારના દિવસે અથવા સારવારના એક કે બે દિવસ અગાઉ હોઈ શકે છે. તેઓ તમારા લોહીના પરિણામો તપાસશે અને તમારી

છેલ્લી સારવારથી તમને કેવું લાગ્યું તે તમને પૂછશે.

સારવાર ક્યાં આપવામાં આવે છે?

તમને કિમોથેરાપી ડે યુનિટ અથવા વોર્ડમાં સારવાર આપવામાં આવશે. કેટલીક વખત તમે તે ઘરે અથવા તમારા ઘર નજીક મોબાઈલ યુનિટમાં મેળવી શકો છો. તમને ક્યાં સારવાર મળી શકે છે તેની તમે તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સ સાથે ચર્ચા કરી શકો છો. પરંતુ તે સારવાર મેળવવા માટેનું તમારા માટે સૌથી સલામત સ્થળ હોય તે મહત્વનું છે. તમે ક્યાં રહો છો તેના આધારે તમારે સારવાર મેળવવા માટે પ્રવાસ પણ કરવો પડી શકે છે. તમે પ્રવાસના ખર્ચમાં અથવા તમારા માટે પરિવહનની વ્યવસ્થા કરવામાં મદદ મેળવી શકો છો.

સારવારમાં કેટલો સમય લાગશે?

તમને મોટા ભાગની શિરાની અંદર આપવામાં આવતી સારવારો હોસ્પિટલમાં ડે પેશન્ટ તરીકે મળશે. તેમાં અડધો કલાકથી થોડા કલાકનો સમય લાગી શકે છે. કેટલાક લોકોને હોસ્પિટલમાં થોડો સમય રહેવાની જરૂર પડી શકે છે. જો તમે કિમોથેરાપી ગોળીઓ, કેમ્પ્ર્યુલ અથવા ક્રીમ લઈ રહ્યાં હો તો તમે તેમને ઘરે લઈ શકો છો. તમને કેટલાક સપ્તાહ અથવા મહિનાઓ માટે સારવાર આપી શકાય છે.

તમારી સારવાર યોજનામાં ફેરફારો

તમારા ડોક્ટર કિમોથેરાપીની તમારા શરીર પર અસર તપાસવા માટે લોહી પરિક્ષણો અથવા પેશાબ પરિક્ષણોનો ઉપયોગ કરશે. ડોક્ટર તમારી તપાસ પણ કરી શકે છે અને લોહી પરિક્ષણો, સ્કેન્સ અથવા એક્સ-રેના પરિણામો જોઈ શકે છે. કેટલીક વખત તમારી સારવાર બદલવાની જરૂર પડી શકે છે. તમારા ડોક્ટર આ બાબતે તમારી સાથે હંમેશા ચર્ચા કરશે.

તમને સારવારનું બીજું ચક્ર આપવામાં આવે તે પહેલા તમારા શરીરને સાજા થવા માટે વધુ સમય આપવા માટે કેટલીક વખત તમારી સારવાર વિલંબિત કરવાની જરૂર પડી શકે છે. સારવાર વિલંબિત કરવાનું સૌથી સર્વસામાન્ય કારણ લોહીમાં સ્વેતકણની સંખ્યા ઓછી હોવાનું છે.

આડઅસરો

કિમોથેરાપીની દવાઓ આડઅસરો પેદા કરી શકે છે જે તમને અસ્વસ્થ બનાવી શકે છે, કારણ કે તે તમારા શરીરમાં કેટલાક તંદુરસ્ત કોષોને અસર કરે છે. તંદુરસ્ત કોષોને નુકસાન સામાન્ય રીતે માત્ર ટૂંકા સમય સુધી જ રહે છે અને મોટા ભાગની આડઅસરો સુધરશે. કેટલીક આડઅસરો લાંબો સમય રહી શકે છે. તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સ તમને આડઅસરો અને તે કેટલો લાંબો સમય સુધી રહી શકે છે તે અંગે કહેશે.

અલગ અલગ દવાઓ અલગ અલગ આડઅસરો પેદા કરે છે અને પ્રત્યેક વ્યક્તિ અલગ રીતે પ્રતિભાવ આપશે. કેટલાક લોકોને બહુ જ થોડી આડઅસરો થાય છે જ્યારે કેટલાકને વધુ આડઅસરો થઈ શકે છે.

અમે અહીં સૌથી સર્વસામાન્ય આડઅસરોનું વર્ણન કરીએ છીએ. સારવાર મેળવતા તમામ લોકોને તે અસર નહીં કરે. જો તમને અહીં આપવામાં આવેલી આડઅસરો સિવાય કોઈ પણ અસર જણાય અથવા તમે આડઅસરો અંગે વધુ જાણવા માંગતા હો તો તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સને પૂછો.

જો તમે અસ્વસ્થ બનો અથવા દિવસે કે રાત્રે કોઈ પણ સમયે સલાહની જરૂર પડે તો હોસ્પિટલને ફોન કરવા માટે તમારી નર્સ તમને એક ટેલિફોન નંબર અથવા નંબરો આપશે. આ નંબરોનો તમારા મોબાઈલ ફોનમાં સંગ્રહ કરી રાખો અથવા તેને ક્યાંક સલામત સ્થળે રાખો.

ઈન્ફેક્શન

ક્રિમોથેરાપી તમારા લોહીમાં શ્વેતકણની સંખ્યા ઘટાડી શકે છે. તેનાથી તમને ઈન્ફેક્શન થવાની શક્યતા વધી જાય છે. જ્યારે શ્વેતકણો ઓછા હોય છે ત્યારે તેને ન્યૂટ્રોપેનિયા કહેવાય છે.

જો તમને નીચેનામાંથી કોઈ તકલીફ થાય તો તમને આપવામાં આવેલા સંપર્ક નંબર ઉપર હોસ્પિટલનો સીધો જ સંપર્ક કરો:

- તમારી ક્રિમોથેરાપી ટીમ દ્વારા આપવામાં આવેલી સલાહને આધારે તમારું તાપમાન 37.5°C (99.5F) અથવા 38°C (100.4F) કરતા વધી જાય
- તમે સામાન્ય તાપમાને પણ અચાનક અસ્વસ્થતા અનુભવો
- તમને ઈન્ફેક્શનના લક્ષણો થાય- તેમાં ધૂજારી થવી, ગલદાહ, ઉધરસ, ઝાડા થવાઅથવા પેશાબ કરવાની પુષ્કળ જરૂર પડે તેનો સમાવેશ થાય છે.

તમારા શ્વેતકણો સામાન્ય રીતે સતત વધે છે અને તમારી આગામી સારવાર પહેલા સામાન્ય સંખ્યાએ પહોંચે છે. વધુ ક્રિમોથેરાપી આપતા પહેલા તમારું લોહીનું પરિક્ષણ કરાવવામાં આવશે. જો શ્વેતકણો હજુ પણ ઓછા હોય તો તમારા ડોક્ટર તમારી સારવાર થોડો સમય માટે મુલતવી રાખી શકે છે.

પાંડુરોગ

ક્રિમોથેરાપી તમારા લોહીમાં રક્તકણની સંખ્યા ઘટાડી શકે છે. આ કોષો શરીરમાં ઓક્સિજનનું વહન કરે છે. જો તે ઓછા હોય તો તમને થાક લાગી શકે છે અથવા હાંફ ચડી શકે છે. જો તમને આવો અનુભવ થતો હોય તો તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સને કહો. જો તમને તીવ્ર પાંડુરોગ હોય તો, તમને વધારાના રક્તકણ આપવા માટે ડ્રિપ (બ્લડ ટ્રાન્સફ્યુઝન- લોહી ચઢાવવા)ની જરૂર પડી શકે છે.

ઉઝરડા અને રક્તસ્ત્રાવ

તમારી સારવારતમારા લોહીમાં રૂધિરકણિકાઓની સંખ્યા ઘટાડી શકે છે. રૂધિરકણિકાઓ લોહીને જામવામાં મદદ કરતા કોષો છે. જો તમને સમજાવી ના શકાય તેવા કોઈ પણ ઉઝરડા કે રક્તસ્ત્રાવ થાય તો તમારા ડોક્ટરને કહો. તેમાં નાકમાંથી લોહી પડવું, પેઢામાં લોહી પડવું, ત્વચા પર ફોલ્લીઓ અથવા ચકામાનો સમાવેશ થાય છે. કેટલાક લોકોને વધારાની રૂધિરકણિકાઓ આપવા માટે ડ્રિપની જરૂર પડી શકે છે.

થકાવટ

ખૂબ જ થાક અનુભવવો સર્વસામાન્ય આડઅસર છે. ઘણી વખત સારવારના અંતે તે વધુ વિકટ હોય છે અને તમારી સારવાર પૂરી થાય ત્યાર બાદ સુધી ટકી શકે છે. જાતે ગતિ કરવાનો પ્રયાસ કરો અને તમને જરૂર હોય તેટલો આરામ કરો. થોડી હળવી કસરત અને થોડું અંતર ચાલવાથી તેને સંતુલિત કરવામાં મદદ મળે છે. જો તમને ઘેન જેવું લાગતું હોય તો, મશીન કે વાહન ચલાવવું નહીં.

ઉલટી અનુભવવી અથવા ઉલટી થવી

ક્રિમોથેરાપીના પ્રથમ થોડા દિવસો બાદ તે થઈ શકે છે. તમારા ડોક્ટર ઉલટીને અટકાવવા અથવા નિયંત્રિત કરવા માટે ઉલટી-વિરોધી દવાઓ લખી આપશે. તેને તમારી નર્સ અથવા ફાર્માસિસ્ટે તમને જે ચોક્કસ રીતે સમજાવ્યું છે તે રીતે જ લો.

જો તમે હજુ પણ ઉલટી થવાની છે તેમ અનુભવતા હો અથવા ઉલટી થઈ રહી હોય તો શક્ય તેટલો વહેલો હોસ્પિટલનો સંપર્ક કરો. તેઓ તમને સલાહ અને ઉલટી-વિરોધી દવા બદલીને તમારા માટે સારી રીતે કામ કરી શકે તેવી દવા આપી શકે છે.

કબજિયાત

તમે જ્યારે થોડો સમય માટે આંતરડા ખોલ્યા ના હોય ત્યારે કબજિયાત થાય છે. પુષ્કળ પ્રવાહી પીવાથી, વધુ રેસાંવાળો વધુ ખોરાક ખાવાથી અને હળવી કસરત કરવાથી તેમાં મદદ મળી શકે છે. તમને મદદ કરવા માટે તમને રેચક નામની દવા લેવાની જરૂર પડી શકે છે. ડોક્ટર તમને તે લખી આપી શકે છે અથવા તમે તેને કેમિસ્ટ પાસેથી ખરીદી શકો છો.

ઝાડા થવા

તમને જ્યારે સામાન્ય કરતા વધુ વખત આંતરડાની ઢીલી હિલચાલ થાય છે ત્યારે ઝાડા થાય છે. તમને પેટમાં દુખાવો થઈ શકે છે. જો આમ થાય તો તમારા ડોક્ટરને કહો. તેને સામાન્ય રીતે દવાઓ દ્વારા સરળતાથી નિયંત્રિત કરી શકાય છે. જો તમને ઝાડા થયા હોય તો તમારે પુષ્કળ પ્રવાહી પીવું જરૂરી છે.

મોઢું છોલાવું

તમારું મોઢું વધુ પીડિત અથવા શુષ્ક થઈ શકે છે અથવા સારવાર દરમિયાન તમે નાના ચાંદા જોઈ શકો છો. પુષ્કળ પાણી પીવાથી અને નરમ ટૂથબ્રશ દ્વારા તમારા દાંતને હળવેથી સાફ કરવાથી તમને મદદ મળી શકે છે.

તમારે મોઢામાં પીડા ઊભી કરી શકે તેવા ખોરાકો, જેમ કે લસણ, ડુંગળી, મરચું અને ખાટા ફળોના જ્યુસ લેવાનું પણ ટાળવું જોઈએ. જો તમને મોઢામાં પીડા થાય તો તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સને કહો. તેઓ મોઢાની સંભાળ પર તમને સલાહ આપી શકે છે અને મોઢાનું ઈન્ફેક્શન અટકાવવા અથવા સાફ કરવા માટે તમને માઉથવોશ અને દવા આપી શકે છે.

ભૂખ મરી જવી

કેટલાક લોકની ભૂખ મરી જાય છે. આવું થોડા દિવસ અથવા લાંબો સમય સુધી થઈ શકે છે. જો તમને લાગતું હોય કે તમે પુરતું નથી ખાઈ રહ્યાં અથવા તમારું વજન ઊતરી રહ્યું છે તો તમે તમારી હોસ્પિટલમાં ડાયેટિશિયન અથવા સ્પેશિયાલિસ્ટ નર્સને મળવાની માંગ કરી શકો છો. તેઓ તમારી ભૂખ સુધારવા માટે અને તમને તંદુરસ્ત વજનમાં રાખવા માટે સલાહ આપી શકે છે.

સ્વાદ ફેરફારો

તમે કદાચ નોંધો કે ખોરાકનો સ્વાદ અલગ લાગે છે. સામાન્ય રીતે સારવાર પૂર્ણ થયા બાદ સામાન્ય સ્વાદ પાછો ફરતો હોય છે. કેટલાક લોકો તેમના મોઢામાં અજાણ્યો ધાતુ અથવા કડવો સ્વાદ અનુભવતા હોય છે. તીવ્ર સ્વાદવાળી સ્વીટ્સ અથવા મિન્ટ્સ ચૂસવાથી તેમાં મદદ મળી શકે છે.

વાળ ખરવા

ક્રિમોથેરાપીની બંધી જ દવાથી તમારા વાળ ખરતા નથી. કેટલીક દવાઓથી માત્ર થોડા જ વાળ ખરે છે. અન્ય દવાઓથી તમારા બધા જ વાળ ખરી શકે છે અને તે ખૂબ જ નારાજગીભર્યું હોઈ શકે છે.

જો તમારા વાળ ખરે તો તે સામાન્ય રીતે સારવાર શરૂ થયાના બે-ત્રણ સપ્તાહ બાદ શરૂ થાય છે, જોકે, કેટલીક વખત તે થોડા દિવસોની અંદર જ શરૂ થઈ શકે છે. તમે તમારી સારવાર પૂર્ણ કરો તેના થોડા મહિના બાદ સામાન્ય રીતે તે ફરીથી ઉગશે.

ચોક્કસ પ્રકારની ક્રિમોથેરાપી લેતા કેટલાક લોકો કોલ્ડ કેપનો ઉપયોગ કરીને વાળ ખરતા ઘટાડી શકે છે. તેને સ્કાલ્પ કૂલિંગ કહેવાય છે. દરેક જાણ સ્કાલ્પ કૂલિંગ લઈ શકતા નથી પરંતુ તમે તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સને પૂછી શકો છો કે તે તમારા માટે ઉપયોગી રહેશે કે કેમ.

જો તમે અસ્વસ્થતા અનુભવો અથવા આડઅસરો થાય કે જેનો અહીં ઉલ્લેખ કરાયેલો ના હોય તો પણ તમારા ડોક્ટરને સીધી જ જાણ કરવી જરૂરી છે.

વધારાની માહિતી

લોહી ગંદાઈ જવાનું જોખમ

કેન્સર લોહી ગંદાઈ જવાની શક્યતા વધારે છે અને કિમોથેરાપી તેમાં વધારો કરે છે. ગાંઠને કારણે પગમાં પીડા, લાલાશ અને સોજો આવવો, હાંફ ચડવો અને છાતીમાં દુખાવો જેવા લક્ષણો પેદા થઈ શકે છે. તમને આ પૈકી કોઈ પણ લક્ષણ થાય તો સીધા જ તમારા ડોક્ટરનો સંપર્ક કરો. લોહીની ગાંઠ ગંભીર બાબત છે પરંતુ તેની લોહીને પાતળુ કરતી દવાઓ દ્વારા સારવાર કરી શકાય છે. તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સ વધુ માહિતી આપી શકે છે.

અન્ય દવાઓ

તમે દુકાનમાંથી અથવા કેમિસ્ટ પાસેથી ખરીદી શકો તેવી દવાઓ સહિતની કેટલીક દવાઓ તમે જ્યારે કિમોથેરાપી લઈ રહ્યાં હો ત્યારે હાનિકારક હોઈ શકે છે. તમે કાઉન્ટર ઉપરથી ખરીદી કરી શકાય તેવી દવાઓ સહિતની જે પણ દવાઓ, પૂરક થેરાપીઓ અને હર્બલ દવાઓ લેતા હો તે અંગે તમારા ડોક્ટરને જણાવો.

પ્રજનનશક્તિ

તમારી સારવાર તમારી ગર્ભવતી બનાવવાની અથવા બાળકના પિતા બનવાની ક્ષમતાને અસર કરી શકે છે. જો તમે આ બાબતે ચિંતિત હો તો તમે સારવાર શરૂ થાય તે પહેલા તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સ સાથે વાત કરી શકો છો.

ગર્ભનિરોધ

તમારા ડોક્ટર સારવાર દરમિયાન ગર્ભવતી નહીં બનવા અથવા બાળકના પિતા નહીં બનવા માટે તમને સલાહ આપશે. કારણકે દવાઓ વિકસતા બાળકને અસર કરી શકે છે. કિમોથેરાપી દરમિયાન અને બાદમાં કેટલાક મહિનાઓ સુધી ગર્ભનિરોધકનો ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે. તમે આ બાબતે તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સ સાથે વાત કરી શકો છો.

કામક્રિડા

જો તમે કિમોથેરાપી લીધા બાદ પ્રથમ થોડા દિવસની અંદર કામક્રિડા કરો તો કોન્ડોમનો ઉપયોગ કરો. તે તમારા ભાગીદારને સલામત રાખવા માટે છે.

સ્તનપાન

તમારે સારવાર દરમિયાન અને બાદમાં કેટલાક મહિનાઓ સુધી સ્તનપાન ન કરાવવું જોઈએ. આ કદાચ સ્તનના દૂધમાં કિમોથેરાપી હોય તે માટે છે.

તબીબી અને દાંતની સારવાર

જો તમને કેન્સર સિવાયના અન્ય કોઈ પણ કારણસર હોસ્પિટલ જવાની જરૂર પડે તો હંમેશા ડોક્ટર અને નર્સને કહો કે તમે કિમોથેરાપી લઈ રહ્યાં છો. તેમને તમારા કેન્સર ડોક્ટરનું નામ કહો જેથી તેઓ સલાહ માંગી શકે.

જો તમને દાંતની સારવાર કરવાની આવશ્યકતા લાગતી હોય તો તમારા કેન્સર ડોક્ટર અથવા નર્સને કહો. તમારા ડેન્ટિસ્ટને હંમેશા કહો કે તમે કિમોથેરાપી લઈ રહ્યાં છો.

પ્રવાસ

જો તમે રજાઓનું આયોજન કરેલું હોય તો તમારા ડોક્ટર અથવા નર્સ સાથે તમારા આયોજન અંગે વાત કરવી જરૂરી છે. કારણકે સારવારથી રોગપ્રતિકારક તંત્રને અસર થાય છે અને તમે કોઈ રસી લઈ શકતા નથી અને તમને હવાઈ પ્રવાસ નહીં કરવાની સલાહ આપી શકાય છે.

સંબંધિત મેકમિલન માહિતી

- કિમોથેરાપી તથ્યપત્રો
- ઊબકા અને ઊલટીનું નિયંત્રણ કરવું
- થાકનો સામનો કરવો
- વાળ ખરવાનો સામનો કરવો
- તમને કેવું લાગી રહ્યું છે? કેન્સરની ભાવાત્મક અસરો
- કેન્સરની સાથે કેન્સર બાદ જીવવું
- કિમોથેરાપી દરમિયાન મોઢાની સંભાળ
- કિમોથેરાપી સમજવી

આ તથ્યપત્ર Macmillan Cancer Support's Cancer Information Development team-મેકમિલન કેન્સર સપોર્ટ્સ કેન્સર ઈન્ફર્મેશન ડેવલપમેન્ટ ટીમ દ્વારા લખાયું, સુધારાયું અને સંપાદિત કરાયું છે. તેને અમારા Chief Medical Editor Dr T Iveson, Consultant Medical Oncologist and Macmillan Chief Medical Editor - ચીફ મેડિકલ એડિટર ડો. ટી ઈવેસન, કન્સલ્ટન્ટ મેડિકલ ઓન્કોલોજિસ્ટ એન્ડ મેકમિલન ચીફ મેડિકલ એડિટરની મંજૂરી મળેલી છે.

આભાર સહ: Michael Flynn, Chemotherapy Nurse Consultant - માર્છકલ ક્લાઈન, કિમોથેરાપી નર્સ કન્સલ્ટન્ટ અને કેન્સરથી અસરગ્રસ્ત થયેલા લોકો જેમણે આ આવૃત્તિની સમીક્ષા કરી છે.

આ તથ્યપત્ર નીચેના સ્ત્રોત સહિત સંખ્યાબંધ વિશ્વાસપાત્ર સ્ત્રોતમાંથી મેળવેલી માહિતીનો ઉપયોગ કરીને તૈયાર કરાયું છે:

- **British National Formulary - બ્રિટીશ નેશનલ ફોર્મ્યુલરી. 65^{મી} આવૃત્તિ. 2013. British Medical Association- બ્રિટીશ મેડિકલ એસોસિએશન અને Royal Pharmaceutical Society of Great Britain - રોયલ ફાર્માસ્યુટિકલ સોસાયટી ઓફ ગ્રેટ બ્રિટન.**
- ઈલેક્ટ્રોનિક મેડિસિન્સ કમ્પેન્ડિયમ (eMC). www.medicines.org.uk (ઓગસ્ટ 2013માં ઉપયોગ કરાયેલી).
- **National Chemotherapy Advisory Group- નેશનલ કિમોથેરાપી એડવાઈઝરી ગ્રૂપ, ઓગસ્ટ 2009. Chemotherapy Services in England: Ensuring Quality and Safety - કિમોથેરાપી સર્વિસિસ ઈન ઈંગ્લેન્ડ: એન્સ્યોરિંગ ક્વોલિટી એન્ડ સેફ્ટી. આ તથ્યપત્રમાં 2013માં ફેરફાર કરવામાં આવ્યા હતા. આગામી આવૃત્તિ 2014માં ઉપલબ્ધ થશે. અમે તે સુનિશ્ચિત કરવા પુરતો પ્રયાસ કરીએ છીએ કે અમે જે માહિતી આપીએ છીએ તે ચોક્કસ હોય પરંતુ સતત બદલાતા રહેતા તબીબી સંશોધનની વર્તમાન સ્થિતિને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે તેનો આધાર લેવો જોઈએ નહીં. જો તમને તમારા આરોગ્યની ચિંતા હોય તો તમારે તમારા ડોક્ટરનો સંપર્ક કરવો જોઈએ. મેકમિલન આ માહિતી કે ત્રાહિત પક્ષ દ્વારા અપાયેલી માહિતી જેમકે અમે જેમની સાથે લિન્ક થઈએ છીએ તે વેબસાઈટ પરની માહિતીમાંથી પરિણમતા કોઈ પણ હાનિ કે નુકસાનની જવાબદારી સ્વીકારી શકે નહીં.**

અમે તે સુનિશ્ચિત કરવા પુરતો પ્રયાસ કરીએ છીએ કે અમે જે માહિતી આપીએ છીએ તે ચોક્કસ હોય પરંતુ સતત બદલાતા રહેતા તબીબી સંશોધનની વર્તમાન સ્થિતિને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે તેનો આધાર લેવો જોઈએ નહીં. જો તમને તમારા આરોગ્યની ચિંતા હોય તો તમારે તમારા ડોક્ટરનો સંપર્ક કરવો જોઈએ. મેકમિલન આ માહિતી કે ત્રાહિત પક્ષ દ્વારા અપાયેલી માહિતી જેમકે અમે જેમની સાથે લિન્ક થઈએ છીએ તે વેબસાઈટ પરની માહિતીમાંથી પરિણમતા કોઈ પણ હાનિ કે નુકસાનની જવાબદારી સ્વીકારી શકે નહીં.

© Macmillan Cancer Support 2013 - મેકમિલન કેન્સર સપોર્ટ 2013. ઈંગ્લેન્ડ અને વેલ્શમાં (261017), સ્કોટલેન્ડ (SC039907) અને આઈલ ઓફ મેન - Isle of Man (604) માં રજિસ્ટર્ડ ચેરિટી. રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ 89 Albert Embankment, London, SE1 7UQ.

MAC12464

Chemotherapy

This fact sheet is about chemotherapy. Many people with cancer will have chemotherapy as part of their treatment.

We also have fact sheets in your language about radiotherapy and surgery.

We hope this fact sheet answers your questions. If you have any more questions, you can ask your doctor or nurse at the hospital where you are having your treatment.

We've listed other information from Macmillan. Some of this is only in English. If you'd like to talk about this information with our cancer support specialists, we have interpreters for non-English speakers. You can also talk to someone about how you are feeling and about any worries you may have.

You can call the Macmillan Support Line free on **0808 808 00 00**, Monday–Friday, 9am–8pm. If you have problems hearing you can use textphone 0808 808 0121, or Text Relay. Or you can visit macmillan.org.uk

On this page

- What is cancer?
- What is chemotherapy?
- When is chemotherapy used?
- Giving chemotherapy
- Understanding your treatment
- Tests before treatment
- Where is treatment given?
- How long does treatment take?
- Side effects
- Additional information
- Related Macmillan information

What is cancer?

The organs and tissues of the body are made up of tiny building blocks called cells. Cancer is a disease of these cells.

Cells in each part of the body may look and work differently but most repair and reproduce themselves in the same way. Normally, cells divide in an orderly and controlled way. But if for some reason this becomes out of control, the cells carry on dividing and grow into a lump called a tumour.

In a **benign tumour**, the cells do not spread to other parts of the body and it is not called cancer. However, the cells may carry on growing at the original site, and may cause a problem by pressing on other parts of the body.

In a **malignant tumour**, the cells are able to spread to other parts of the body. The cancer will begin to grow in one part of the body. This is called primary cancer. If the cancer is not treated it may spread. If it spreads and grows in another part of the body, it is called secondary or metastatic cancer.

What is chemotherapy?

Chemotherapy uses anti-cancer drugs to destroy cancer cells. The drugs are carried in the blood so they can reach cancer cells in most parts of the body. The treatment works by damaging dividing cells so that they die. Healthy cells will also be damaged, but they will usually repair themselves.

You may have one or more drugs during your treatment. Your doctor will talk to you about how the treatment may work and when it may help you. They will also tell you about how you are likely to feel while you are having the drugs.

When is chemotherapy used?

Chemotherapy is one type of cancer treatment. It can be given to cure or control a cancer. It may also be given to try to prevent cancer from coming back. Other types of treatment include surgery, radiotherapy or hormonal treatment.

Some people may have chemotherapy before they have surgery. This can make the cancer smaller so they need less surgery or the surgery is easier.

Other people may have treatment after surgery or radiotherapy. This is to help reduce the risk of the cancer coming back in the future. Sometimes it is given with radiotherapy.

In some people, the cancer may have spread to other parts of the body (secondary or metastatic cancer). Chemotherapy can help make the cancer smaller and control it better. It may also improve some cancer symptoms and help someone live longer.

Giving chemotherapy

You will usually have your chemotherapy treatment in sessions. Each session is followed by a rest period. The session of treatment and the rest period is called a cycle of treatment. A number of cycles makes up a course of treatment. Your cancer doctor will discuss with you how many cycles you have.

Chemotherapy drugs are usually given into a vein or by mouth. Sometimes they are given by injection under the skin, into the muscle, into the fluid around the spine or into a body cavity such as the bladder. Chemotherapy creams may be used for some skin cancers.

Intravenous chemotherapy

Many drugs are given by injection into a vein:

- **Cannula:** A small tube inserted into a vein in your arm or in the back of your hand.
- **Central line:** A thin tube put in through the skin of the chest into a vein near the heart.
- **PICC or a peripherally inserted central catheter:** A thin tube is passed into a vein in the bend or upper part of the arm and threaded through until the end of the tube lies in a vein near the heart.
- **Implantable port, also called a portacath:** A thin, soft, plastic tube that is put into a vein near your heart. It looks like a bump under the skin on your chest.

Infusion pumps are sometimes used to give a measured, small amount of the drug over a period of time. They may run for a couple of days or up to a week. The pump may stay on longer, but will be changed every week. You can go home with this and carry on with your everyday life.

Oral tablets or capsules

Some people may have tablets or capsules. Not all treatments can be given this way. Most people who have tablets or capsules can take them at home. It is important to remember that they are chemotherapy drugs and can still have side effects.

Understanding your treatment

Before you have any treatment, your doctor or nurse will explain why you need it and how often it will be given. They will tell you how you may feel after you have had the treatment and about any side effects.

It's a good idea to take someone with you who speaks both your language and English. Interpreters may be available if you need one, but try to let the hospital know in advance if you would like one to be there. You will be asked sign a form to show that you agree to the chemotherapy treatment and understand its possible side effects. This is called giving consent.

Remember, no treatment should be given unless you understand why you are having it and how you may feel.

Tests before treatment

You may need some tests before starting your treatment. These help the doctors make sure you're well enough to have your treatment. They will usually include blood tests and maybe urine or heart tests. Sometimes, you may also need to have x-rays or scans before treatment starts.

Before each cycle of treatment, it is normal to have a blood test and to see the doctor or nurse. This may be on the day of your treatment or a day or two before it. They will check your blood results and ask you how you have felt since your last treatment.

Where is treatment given?

You will have treatment in a chemotherapy day unit or ward. Sometimes you may be able to have it at home, or in a mobile unit near your home. You can discuss with your doctor or nurse where you can have treatment but it is important that it is the safest place for you to have it. You may need to travel to get your treatment depending on where you live. You may be able to get help with the cost of travel or have transport arranged for you.

How long does treatment take?

You can have most intravenous treatments as a day patient at the hospital. This may take from half an hour to a few hours. Some people may need to stay in hospital for a short time. If you're having chemotherapy tablets, capsules or creams, you can take these at home. You may have treatment for a few weeks or for a number of months.

Changes to your treatment plan

Your doctors will use blood tests or urine tests to check the effect of the chemotherapy on your body. The doctor may also examine you and look at the results of blood tests, scans or x-rays. Sometimes your treatment may need to be changed. Your doctor will always discuss this with you.

Sometimes your treatment may need to be delayed to give your body more time to recover before the next cycle of treatment is given. The most common reason to delay treatment is because the number of white cells in the blood is too low.

Side effects

Chemotherapy drugs can cause side effects that make you feel unwell, as they affect some of the healthy cells in your body. Damage to the healthy cells usually only lasts a short time and most side effects will improve. Some side-effects can last longer. Your doctor or nurse will tell you about them and how long they may last.

Different drugs cause different side effects and each person will react in a different way. Some people have very few side effects while others may have more.

We describe the most common side effects here. These won't affect all people who have treatment. If you notice any effects which aren't listed here, or if you want to know more about side effects, ask your doctor or nurse.

Your nurse will give you a telephone number or numbers to call the hospital if you feel unwell or need advice any time of day or night. Save these numbers in your mobile phone or keep them somewhere safe.

Infection

Chemotherapy can reduce the number of white cells in your blood. This will make you more likely to get an infection. When they are low it's called neutropenia.

Contact the hospital straight away on the contact number you've been given if:

- your temperature goes over 37.5°C (99.5°F) or over 38°C (100.4°F), depending on the advice given by your chemotherapy team
- you suddenly feel unwell, even with a normal temperature
- you have symptoms of an infection – this can include feeling shaky, a sore throat, a cough, diarrhoea or needing to pass urine a lot.

Your white cells usually increase steadily and return to normal before your next treatment. You will have a blood test before having more chemotherapy. If your blood cells are still low, your doctor may delay your treatment for a short time.

Anaemia

Chemotherapy can reduce the number of red cells in your blood. These cells carry oxygen around the body. If they are low you may be tired and breathless. Tell your doctor or nurse if you feel like this. If you are very anaemic, you may need a drip to give you extra red cells (blood transfusion).

Bruising and bleeding

Your treatment can reduce the number of platelets in your blood. Platelets are cells that help the blood to clot. Tell your doctor if you have any bruising or bleeding you can't explain. This includes nosebleeds, bleeding gums, blood spots or rashes on the skin. Some people may need a drip to give them extra platelets.

Tiredness

Feeling very tired is a common side effect. It's often worse towards the end of treatment and can last for a time after your treatment finishes. Try to pace yourself and get as much rest as you need. It helps to balance this with some gentle exercise, such as short walks. If you feel sleepy, don't drive or operate machinery.

Feeling sick or being sick

This may happen in the first few days after chemotherapy. Your doctor will prescribe anti-sickness drugs to help prevent or control sickness. Take them exactly as your nurse or pharmacist explains to you.

If you still feel sick or are being sick, contact the hospital as soon as possible. They can give you advice and change the anti-sickness drug to one that works better for you.

Constipation

Constipation is when you have not opened your bowels for a while. This can usually be helped by drinking lots of fluids, eating more high-fibre foods and taking gentle exercise. You may need to take a medicine called a laxative to help. Your doctor can prescribe these for you or you can buy them at a chemist.

Diarrhoea

Diarrhoea is when you have loose bowel movements more often than usual. You may get some stomach pain. Tell your doctor if this happens. It can usually be easily controlled with medicine. It's important to drink plenty of fluids if you have diarrhoea.

Sore mouth

Your mouth may become sore or dry or you may notice small ulcers during treatment. It can help to drink lots of fluids and to clean your teeth gently with a soft toothbrush.

You should also avoid foods which irritate the mouth, such as garlic, onions, chillies and citrus fruit juices. Tell your doctor or nurse if your mouth feels sore. They can advise you on mouth care and give you mouthwashes and medicine to prevent or clear mouth infections.

Loss of appetite

Some people lose their appetite. This may last a few days or longer. If you think you are not eating enough, or if you are losing weight, you can ask to see a dietitian or specialist nurse at your hospital. They can advise you on improving your appetite and keeping to a healthy weight.

Taste changes

You may notice that food tastes different. Normal taste usually comes back after treatment finishes. Some people get a strange metal or bitter taste in their mouth. Sucking on strongly flavoured sweets or mints may help.

Hair loss

Not all chemotherapy drugs make your hair fall out. Some may make only a little fall out. Others can make all of your hair fall out and this can be very upsetting.

If your hair falls out, it usually starts two–three weeks after starting treatment, although sometimes it can start within a few days. It will usually grow back over a few months once you've finished your treatment.

Some people having certain types of chemotherapy may be able to reduce hair loss by using a cold cap. This is called scalp cooling. Not everyone can have scalp cooling, but you can ask your doctor or nurse whether it would be useful for you.

It's important to let your doctor know straight away if you feel unwell or have any severe side effects, even if they're not mentioned here

Additional information

Blood clot risk

Cancer increases the chance of a blood clot and chemotherapy can add to this. A clot can cause symptoms such as pain, redness and swelling in a leg, breathlessness and chest pain. Contact your doctor straight away if you have any of these symptoms. A blood clot is serious but your doctor can treat it with drugs that thin the blood. Your doctor or nurse can give you more information.

Other medicines

Some medicines, including ones you can buy in a shop or chemist, can be harmful when you are having chemotherapy. Tell your doctor about any medicines you are taking, including over-the-counter drugs, complementary therapies and herbal drugs.

Fertility

Your treatment may affect being able to get pregnant or father a child. If you are worried about this, you can talk to your doctor or nurse before treatment starts.

Contraception

Your doctor will advise you not to become pregnant or to father a child during treatment. This is because the drugs may harm a developing baby. It's important to use contraception during and for a few months after chemotherapy. You can talk to your doctor or nurse about this

Sex

If you have sex within the first couple of days of having chemotherapy you need to use a condom. This is to protect your partner.

Breastfeeding

You should not to breastfeed during treatment and for a few months after. This is in case there is chemotherapy in the breast milk.

Medical and dental treatment

If you need to go into hospital for any reason other than cancer, always tell the doctors and nurses that you are having chemotherapy. Tell them the name of your cancer doctor so they can ask for advice.

Talk to your cancer doctor or nurse if you think you need dental treatment. Always tell your dentist you are having chemotherapy.

Travel

If you have a holiday planned it's very important to talk to your doctor or nurse about your plans. Because the treatment affects the immune system, you cannot have some vaccines and you may be advised not to fly.

Related Macmillan information

- Chemotherapy fact sheets
- Controlling nausea and vomiting
- Coping with fatigue
- Coping with hair loss
- How are you feeling? The emotional effects of cancer
- Living with and after cancer
- Mouth care during chemotherapy
- Understanding chemotherapy

For copies of this information call free on **0808 808 00 00** or visit **macmillan.org.uk**

This fact sheet has been written, revised and edited by Macmillan Cancer Support's Cancer Information Development team. It has been approved by our medical editor, Dr Tim Iveson, Consultant Clinical Oncologist.

With thanks to Michael Flynn, Chemotherapy Nurse Consultant, and the people affected by cancer who reviewed this edition.

This fact sheet has been compiled using information from a number of reliable sources, including:

- *British National Formulary*. 65th edition. 2013. British Medical Association and Royal Pharmaceutical Society of Great Britain.
- electronic Medicines Compendium (eMC). www.medicines.org.uk (accessed August 2013).
- National Chemotherapy Advisory Group, August 2009. Chemotherapy Services in England: Ensuring Quality and Safety.

We make every effort to ensure that the information we provide is accurate but it should not be relied upon to reflect the current state of medical research, which is constantly changing. If you are concerned about your health, you should consult your doctor. Macmillan cannot accept liability for any loss or damage resulting from any inaccuracy in this information or third-party information such as information on websites to which we link.

© Macmillan Cancer Support 2013. Registered charity in England and Wales (261017), Scotland (SC039907) and the Isle of Man (604). Registered office 89 Albert Embankment, London SE1 7UQ.

MAC12464

